

Ontwikkeling Ecologische Hoofdstructuur Westerwolde

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

8 september 2008/ rapportnummer 2018-70

1. OORDEEL OVER HET MER

Door de provincie Groningen is een milieueffectrapport (MER) gemaakt voor de realisatie van de ecologische hoofdstructuur (EHS) bij Westerwolde.¹ Dit betreft zowel een plan-MER als gelijktijdig een project-MER (= besluit-MER).

Het plan-MER is gemaakt voor de bestemmingsplanwijzigingen van de bestemmingsplannen buitengebied van de gemeenten Stadskanaal, Bellingwedde en Vlagtwedde. Het projectMER is opgesteld voor de ontgrondingenvergunning.

De Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) is van mening dat **de essentiële informatie in het MER EHS Westerwolde aanwezig** is om het milieubelang een volwaardig rol te geven bij de te nemen besluiten.

Er is sprake van een goed, redelijk bondig en duidelijk MER, waarbij de belangrijke aspecten goed aan de orde zijn gekomen. Ook de Watertoets is goed uitgevoerd.

Eén van de hoofdtaken van de inrichting van de EHS is het terugbrengen van de voedselrijkdom van de bodem om de ontwikkeling van schrale biotopen (voornamelijk schraallanden en moerassen) in de Westerwoldse Aa mogelijk te maken. Als belangrijkste methode om deze verschraling binnen het project te bereiken is gekozen voor het afgraven van de voedselrijke bovenlaag van de bodem. In het MER komen terecht ook andere methoden aan de orde. Het MER levert daarmee goede en voldoende informatie hoe tot de voedselarme(re) situatie gekomen kan worden.

Ondanks het feit dat de Commissie van mening is dat alle essentiële informatie in het MER aanwezig is, wil de Commissie toch enkele aanbevelingen doen voor het vervolgproces.

2. AANBEVELINGEN VOOR HET VERVOLGPROCES

2.1 Oorsprong Ruiten Aa

In het MER wordt ervan uitgegaan dat de Ruiten Aa van oorsprong een veenbeek is, die haar bron had in de uitgestrekte hoogvenen.

Echter, historische topografische kaarten laten zien dat ten zuiden van Ter Apel, gezien de aanwezigheid van meerdere beekdalen, er ook een brongebied heeft gelegen dat niet door hoogveenwater werd gevoed, maar door kwel van grondwater. Het regionale isohypsenpatroon laat zien dat hier water uit zuidelijke richting toestroomt en mogelijk tegen een barrière in de ondergrond oploopt, mogelijk in de vorm van een verhoging van de basis van het watervoo- rend pakket die samen zou kunnen hangen met een ter plaatse aanwezige zoutdome. Dergelijke verschijnselen doen zich bijvoorbeeld ook voor in de middenloop van de Drentsche Aa².

---

¹ Zie bijlage 1 voor verdere projectgegevens.

² Zie o.a. Everts & De Vries, 1991.

Omdat men van plan is om de afgetakte Runde in de toekomst weer aan te takken, zou er sprake kunnen zijn dat in de toekomst meer gebiedseigen water de Ruiten Aa kan gaan voeden. Herstel van het functioneren van dit kwelgebied kan hier toe bijdragen.

- De Commissie adviseert om te bezien in hoeverre het kwelgebied ten zuiden van Ter Apel nog functioneert en of het hersteld kan worden ten gunste van dit project.

2.2 Fosfaat en nitraat

Om de ontwikkeling van kenmerkende natuur, afhankelijk van voedselarme omstandigheden, mogelijk te maken vormt de reductie van in het plangebied aanwezige fosfaat en nitraat een van de grote uitdagingen. Verwijderen van de organische stofrijke bovenlaag van de bodem vormt daartoe één van de methoden. Echter, fosfaat- en nitraatverzadiging van de diepere bodemlagen kan in sommige situaties een beperking zijn. Derhalve is het gewenst gericht fosfaat- en nitraatprofielen te meten en mede op grond van de uitkomsten daarvan nader te bepalen welke verschrallingsmethode per locatie het beste kan worden gehanteerd: afgraven versus maaien en afvoeren, al dan niet in combinatie met uitmijnen.

- De Commissie adviseert om per locatie binnen het plangebied de verschrallingsmethode te bepalen, mede op grond van te bemeten fosfaat- en nitraatprofielen.

2.3 Grondbalans

Er is sprake van drie soorten grond: 1) zand, 2) beekdalgrond en 3) bouwvoor. Indien strak wordt vastgehouden aan het uitgangspunt van een gesloten grondbalans, dan kan dat uitgangspunt de 'verschrallingsdoelstelling' onder druk zetten.

Het gebiedseigen zand dat nodig is om tot verschralling te komen, is slechts in beperkte mate beschikbaar. De behoefte aan zand is relatief groot, maar het aanbod vanwege de vergravingen zal gering zijn³.

- De Commissie adviseert om het uitgangspunt van een gesloten grondbalans niet te strak te hanteren, omdat daarmee de 'verschrallingsdoelstelling' onder druk wordt gezet. De behoefte aan zand is vele malen groter dan het gebiedseigen aanbod.

2.4 Lieftingsbos

Het Lieftingsbos is een Natura 2000-gebied. Door middel van een Voortoets is bepaald of er mogelijk sprake kan zijn van significante negatieve gevolgen. Op voldoende wijze is aangetoond dat er weliswaar veranderingen zullen optreden, maar dat die veranderingen voornamelijk een positieve uitwerking zullen hebben op de kwaliteit van de habitats. Er zal daarom geen sprake zijn van mogelijk significante gevolgen.

- De Commissie kan zich vinden in de conclusie in de Voortoets dat er geen sprake zal zijn van mogelijk significante negatieve gevolgen voor het Lieftingsbos.

---

³ De Commissie constateert overigens dat de informatie uit Bijlage 1 niet in overeenstemming is met de informatie in tabel 8.1 en 8.2.

2.5 Cultuurhistorie

Een kaart met cultuurhistorische waarden – en dan met name gericht op de oude bevoeiingsmethoden - ontbreekt in het MER⁴. Dit betreft geen essentiële tekortkoming, maar daardoor resteren er nog onzekerheden. Een cultuurhistorische waardenkaart kan nuttig zijn om na te gaan of herintroductie van oude bevoeiingsmethoden in het project mogelijk is.

Daarnaast wil de Commissie wijzen op de archeologische waarden die vaak aanwezig zijn in beekdalen. Beekdalen zijn ten onrechte lange tijd buiten het blikveld van archeologen gebleven. Maar beekdalen zijn wel degelijk archeologisch bijzonder en waardevol. Ook door dit project kunnen de archeologische waarden in dit beekdal bedreigd worden. De Commissie wil daar nadrukkelijk aandacht voor vragen⁵. Echter, het archeologisch onderzoek naar beekdalen staat nog in de kinderschoenen. Mogelijk vormt dit een nuttig project om daar verandering in aan te brengen.

- De Commissie wijst erop dat met cultuurhistorische waarden nadrukkelijk rekening moet worden gehouden in de planmatige uitwerking van het werkproces. Dat geldt bijvoorbeeld voor oude bevoeiingsmethoden die gebruikt kunnen worden ten behoeve van dit project. Daarnaast leent dit project zich er voor om nader archeologisch onderzoek te doen naar archeologische waarden in beekdalen. De Commissie wijst hier nadrukkelijk op.

2.6 Monitoring

Het is nog onzeker in hoeverre de gewenste natuurdoeltypen kunnen worden gerealiseerd. Daarom is een goed monitoringsprogramma, zoals aangegeven in paragraaf 12.2 op pagina 89 van het MER, van groot belang om tussentijds maatregelen te evalueren en zo nodig bij te stellen.

- De Commissie adviseert aan het monitoringsprogramma voldoende aandacht te schenken.

---

⁴ De Commissie verwijst ook naar inspraakreactie nummer 3 (zie bijlage 2) van de RACM, waarin wordt benadrukt dat cultuurhistorie in dit MER niet die aandacht krijgt die het in m.e.r. wel behoort te krijgen.

⁵ De Commissie wil hierbij tevens wijzen op de brochure Cultuurhistorie van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), nummer 12 van 2008 over Beekdalen en archeologie.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: College van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen

Bevoegd gezag: College van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen, alsmede de gemeenteraden van Bellingwedde, Stadskanaal en Vlagtwedde

Besluit: het vaststellen van verschillende bestemmingsplannen buitengebied, alsmede ontgrondingenvergunningen.

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C16.1

Activiteit: ontwikkeling Ecologische Hoofdstructuur.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in het Dagblad van Noorden: 17 november 2007

advies aanvraag: 15 november 2007

ter inzage legging: 19 november 2007

advies reikwijdte en detailniveau alsmede richtlijnenadvies uitgebracht: 5 februari 2007

kennisgeving plan-MER en MER: 14 mei 2008

aanvraag toetsingsadvies: 9 mei 2008

ter inzage legging plan-MER en MER: 15 mei 2008 tot en met 26 juni 2008

toetsingsadvies uitgebracht: 8 september 2008

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

dr. F.H. Everts

dr.ir. J. Hoeks

drs. H.G. Ouwerkerk (voorzitter)

mr. S. Pieters (werkgroepsecretaris)

BIJLAGE 2: Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. W.H. Spithorst, Sellingen
2. H.A. Koenst, Sellingen
3. Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, Amersfoort
4. LTO-Noord, Drachten

**Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Ontwikkeling Ecologische Hoofdstructuur Westerwolde**

De provincie Groningen heeft het voornemen om rondom de beek Ruiten Aa (nieuwe) EHS te ontwikkelen. Het voorliggende MER kan zowel gebruikt worden voor de vaststelling van de verschillende bestemmingsplannen buitengebied, alsmede voor de ontgrondingenvergunningverlening.

ISBN: 978-90-421-2463-9